

## Upoštevati in razvijati je potrebno sistem vrednot medsebojnega zaupanja, spoštovanja in sodelovanja

To temeljno sporočilo so poudarjali vsi udeleženci enaindvajsetega Foruma mojstrstva in odličnosti Otočec 2009, predvsem pa tisti predavatelji, ki so svoja podajanja oblikovali na podlagi strokovnih analiz oziroma raziskav.

Spoštovanje vrednot so kot trdni temelj za našo skupno prihodnost ocenili tudi slavnostni gostje iz Švedske, Norveške, Finske in Danske.

Odmevnost ugotovitev **prof. dr. Franceta Bučarja** je vedno velika, sprejeta kot dejstvo in deluje opozorilno. Na Otočcu je izhajal iz sociološke teze, da je vrednostni svet temelj integracije visoko razvite družbe in da je osnova sedanjim težavam vrednostna dezintegracija sodobne družbe v svetu in v naši državi. Strokovnjaki ocenjujejo, da sedanja kriza nima korenin v materialnem pomanjkanju pač pa v neskladju med finančnim in proizvodnim sektorjem, ki se povečuje zaradi vrednostnega primanjkljaja.

Vrednostni svet je hierarhična idejna struktura, notranje logično povezana. Najvišje vrednote imajo univerzalen in nadčasovni značaj, iz njih izpeljane nižje vrednote so časovno in krajevno bolj omejene, najnižje pa so predvsem podpora neposrednim ciljem in možnostim neke družbe, odvisno od tega, kakšna sredstva in iz tega izvirajoči načini ravnanja so na razpolago. Kadar se menjajo tehnična sredstva za preživetje, je potrebno tudi drugačno ravnanje, ki bo v skladu z novim načinom življenja. Če izgubljajo veljavo najnižje, pretežno tehnične norme, ki so najbolj neposredno vezane na zatečeni način življenja, lahko to zamaje tudi sklop višjih in celo zgradbo najvišjih vrednot. Da bi se to ne zgodilo, je potrebna stalna kritična analiza duševnosti in duhovnosti.

Relativno blagostanje današnje družbe ni rezultat dosedanjih moralnih zapovedi in prepovedi, ni ga možno razložiti s konvencionalno modrostjo družbe relativnega pomanjkanja, ki mu je možno ubežati le z mukotrpnim delom. Iz tega razloga je bilo trdo delo vedno visoko na listi vrednot, pojmovano kot temeljni pogoj za preživetje, kot izhodišče etičnim normam varčevanje, pripravljenost na negotovo prihodnost, solidarnost, spoštovanje sprejetih obveznosti ter dane besede in tako naprej. Ob velikanskem tehnološkem napredku delo izgublja svojo posvečenost kot vrednota in svoj vpliv na oblikovanje družbenih odnosov, vendar skromnost in varčnost še vedno veljata kot znak notranje uravnovešenosti osebnosti čeprav družbeni položaj vedno bolj izpodriva delo kot absolutno vrednoto. Prav družbeni položaj in z njim povezane gmotne ugodnosti, so vedno pogostejše najpomembnejši cilj prizadevanja posameznika in postajajo sodobni vrednostni sistem v katerem se več ne ve kaj je prav in kaj ni. Skupnih ciljev je vse manj zato družba izgublja temeljni dejavnik svojega povezovanja saj funkcijo najvišjega povezovalca lahko opravlja samo duhovna vrednota, ki jo vsi priznajo kot vodilo in merilo. Nastaja kriza vrednot, ker so nekdane vrednote preživele, novih, ki nastajajo zaradi hitre dinamike sodobnega sveta, pa ni nadomeščena z normami, ki naj bi določale ravnanje v novih pogojih. Še posebej se ta etična praznina uveljavlja na najvišjih mestih družbenega odločanja kjer so tudi največje možnosti neetičnega ravnanja z dalekosežnimi posledicami. Pohlep in težnja po dohodku brez ustvarjalnega dela imata prav na teh mestih največje možnosti, vrivata se v ravnanje ljudi in postajata njihova sodobna vrednota zaradi katere finančno varčevanje ni več namenjeno zagotavljanju varnosti pred negotovo bodočnostjo, ampak ustvarjanje možnosti povečevanja premoženja. Sodobni človek ne varčuje pač pa »plemeniti« denar. Želja po uživanju in kvaliteti življenja se spreminja v pravico živeti svoje lastno življenje tudi ob neupoštevanju enakih pravic drugih, celo zakonskega partnerja, vsekakor pa tudi starejše in prihajajoče generacije. Razkol med

različnostjo interesov generacij, staršev in otrok, zaposlenih in upokojencev, delavcev in delodajalcev je tipičen pojav dobe, kjer so vprašanja bodočnosti odrinjena na stranski tir.

»Kaj manjka človeku –managerju, da živi kot plen in kaj ima človek – manager, da se obnaša kot lovec?« se je vprašal **dr. Aleksander Zadel**. Za doseganje gospodarskih ciljev niso dovoljena vsa sredstva, potrebna je etika in spoštovanje vrednot. Iz teh razlogov moramo vedeti, kako v sebi najdemo in obvladujemo slabiča oziroma žrtev kar je eden od večjih problemov modernega managerskega okolja. Manager, ki osebno obvladuje jezo, lenobo, napuh, pohlep, pohoto, požrešnost in zavist se iz individualnega nivoja dvigne na kolektivni nivo, postane sposoben upravljati druge ljudi in skupne potrebe.

Tako kot posameznik je našete lastnosti opaziti tudi v značilnostih družb, sistemov in držav s to razliko, da se pri njih sedem smrtnih grehov izkazuje kot pretok informacij, ki so potrebne, manj potrebne ali nepotrebne. Dober manager bo z informacijami upravljal v sodelovanju s sodelavci v formalnih in neformalnih razgovorih, brez jeze, motiviral zaposlene s povezovanjem njihovih osebnih ciljev s skupnimi ne da bi z rutino ali nasičenostjo prihajalo do lenobe saj ljudje ne umirajo od težkega dela temveč od dela, ki ga sovražijo. Imeti morajo občutek samozavesti, da lahko nosijo odgovornost in da ne prihaja do razkoraka med realnostjo in navideznim uspehom, ki vodi k napuhu. Ta pojav je potrebno zatirati zlasti v državnih institucijah, na primer v šolstvu, za katerega dr. Zadel meni, da se baha s šolskimi programi, proizvaja pa kadre, ki jih nihče ne potrebuje. Pohlep po dobičkih je v gospodarstvu že razbohoten čeprav bi bilo dobro, da podjetje poskrbi predvsem za dolgoročno zdravo konkurenco in za življenje v zdravem okolju. Podjetja morajo znati odpravljati sebi škodljivo pohoto. Pretiravanja z zgodbicami iz sindikalnih izletov, milijonskimi tožbami zaradi nadlegovanja na delovnem mestu in podobnimi nespodobnostmi se ustvarja negotovost in negativna klima, posledice pa so osebne stiske, izbruhi obupa, depresivnost in agresija. Požrešni managerji ne razumejo, da je potrebno pričakovanja usmerjati na dolgi rok in hlastajo po visokih zaslužkih. Le malo zaposlenih se posveča varčevanju, ker ljudje nimajo zaupanja v sistem tako podjetja kot države. Lepilo, ki povezuje zaposlene mora biti svet delavcev, skupni cilji in socialna varnost, da se razvija profesionalna pripadnost in lojalnost podjetju. Tudi zavisti nikjer ne manjka, zlasti ne v odnosu do konkurence kjer se kot posledica izkazuje zagrenjenost. Spoštovan in cenjen bo manager, ki sistematično skrbi, da se dobre ideje in predlogi uresničujejo.

Izbira med vrednoto in slabostjo izhaja iz samozavesti in občutka svobode, ki sta posledica vzgoje tako staršev kot šol. Toda svet se spreminja in morebitni zastareli nadzori vzgojiteljev nas ne smejo ovirati v svobodi mišljenja, v presoji kaj je zrno in kaj plevel. Z nenehno skrbjo za uporabo in razvoj vrednot razvijamo svojo modrost in osebno učinkovitost. Delovna mesta na katerih je največ pritiskov, obenem pa zahtevajo največ prilagajanja vedenja povezanega z neželenimi čustvi, se poklicno upravlja z vrednotami.

Kulturo razumem kot celovit sklop duhovnih in vrednotnih podlag, ki usmerjajo življenje in delovanje ljudi v njihovih medsebojnih odnosih pravi **doc. dr. Matevž Tomšič**. Kultura je tudi podlaga za delovanje vseh družbenih področij zato govorimo o politični kulturi, poslovni, akademski in drugih. V različnih okoljih je tudi kultura zgodovinsko različno zakoreninjena in se zelo počasi spreminja. Ključni elementi kulture so vrednote, ki so osnova oblikovanju moralno-etičnih pravil obnašanja v določeni situaciji, s tem pa tudi vzpostavitev normativnega reda skupnosti.

Kulturna značilnost sodobnih družb je vrednostna individualizacija, ker je njen temelj posameznik kot svobodno in racionalno bitje odločanja. Manj je vrednotne monolitnosti sistemov z vključno monopolom prevladujočih religij in zaupanja v znanost. Tudi oblast ni več od vekomaj dana in postaja instrument udejanjanja skupnih interesov pod nadzorom državljanov. Spreminja se družina, odnosi v njej, odnosi institucij do njenih članov kar vse ustvarja pogoje za razvoj posameznika. Posledica je kulturni pluralizem družbe z različnimi moralnimi kodami in normami primernosti in zato nastajanje tolerance kot najvišje vrednote posameznika pri izbiri svetovnega nazora in življenjskega sloga. Kulturna pluralizacija vodi v relativizacijo vrednot ter s tem v določeno negotovost v delovanju ljudi, ker ni nekega splošnega, za vse ljudi veljavnega sistema vrednot. V znanstvenih raziskavah se je izkristaliziralo razlikovanje med materialističnimi vrednotami, orientiranimi na materialni standard, gospodarsko rast, poklicno varnost, ... in postmaterialističnimi vrednotami, ki poudarjajo nematerialne vidike kot so skrb za okolje, kulturne potrebe, samoizobraževanje, ... Predvsem uveljavljanje postmaterialističnih vrednot je na političnem področju oslabilo tradicionalne skupinske pripadnosti in zmanjšalo razredne konflikte, uveljavilo pa je nova družbena gibanja kot so pravice manjšin, enakopravnost ženski, varovanje človekovih pravic, manjšanje produktivne naravnosti in podobno kar vse je upočasnilo gospodarsko rast in povečuje globalizacijo v kateri zaradi delovanja visokih tehnologij, finančnih trgov in drugih zapletenih sistemov naraščajo tveganja, nepričakovani pojavi z negativnimi učinki, ki se jim nihče ne more izogniti. Globalna družba je organizirana po mrežnem principu, produkcija je mednarodna, povečujejo se zunanje investicije in potrošnja. Multinacionalke imajo veliko družbeno moč, ker razpolagajo z ogromnimi razpršenimi finančnimi resursi, ki jih običajno ni možno povezati z okoljem. Obvladujejo mednarodne odnose in združujejo najbogatejše ter politično in vojaško najmočnejše države.

Kulturni vplivi so močno povezani z ekonomskimi in političnimi, zato je podoba sveta v veliki meri odvisna od kulturnih dejavnikov, predvsem od njihovih idejno vrednotnih sistemov na določenem delu sveta. Govori se o globalni kulturi, ki presega nacionalne okvire in je produkt procesov, ki se avtonomno odvijajo preko elit, zlasti poslovnih in akademskih kot je kultura iz Davos-a in kultura zahodnih intelektualcev ter akademikov. Širi se preko izdelkov z blagovno znamko za množično potrošnjo pa tudi z vplivom žarišč kulture na periferijo in obratno.

Določena stopnja ekonomske razvitosti omogoča kulturne spremembe v smislu prevlade vrednot emancipacije, spremembe vrednotnega sistema pa nadalje vpliva na razvoj politične ureditve za kar morajo obstajati institucije formalne demokracije in odgovornost elit. Kulturna klima pa je tista, ki sili politično elito k bolj odgovornemu delovanju. Pri tem procesu se odličnost izkazuje kot vrednotna kvaliteta in izraz orientacije mišljenjskih in vedenjskih vzorcev, kot nagnjenost k doseganju čim boljših rezultatov na vseh področjih delovanja posameznika, ki je samoiniciativen in sam sebe tudi nadzira. Biti mora dovolj odločen, temeljit in sposoben prevzemati tveganje, da se njegova kreativnost udejani. Doseganje odličnosti v veliki meri pogojuje okolje saj je nad vse pomemben obstoj kriterijev selekcije, da na ključne položaje, ki imajo največjo moč in prinašajo najvišje nagrade, pridejo tisti z največjimi sposobnostmi in najboljšimi rezultati. Bistveno za doseganje odličnosti pa je, da se vzpostavi pogoji za razmah kreativnih potencialov ljudi.

Splača se živeti za tisto, kar je vredno, umreti pa se splača samo za tisto, kar je nesmrtno. In prav vrednote so nesmrtno je v svojem prispevku poudaril **dr. Daniel Brkič**, ki ocenjuje, da je kriza vrednot nastala z vse večjimi apetiti po dobičku in je menedžerstvo v tej umazani tekmovalni igri ujeto v etične imunitete in etične dileme. Spregledalo je mehke načine

vodenja predvsem pa človeka kot največji potencial in kapital. Potrebujemo nove etične temelje in pri njihovem snovanju moramo sodelovati vsi. Ker ima vsak pravico izraziti svoje mnenje je potreben konsenz o etiki kot novem svetovnem nazoru, ki pa ne sme biti hkrati vsebina in metoda. Novih globalnih etičnih dilem je vsak dan več na vseh področjih delovanja še posebno pa v medicini. Človeku je primarna vrednota življenje, ki mora biti sveto in nedotakljivo. Njegovo stvarjenje opredeljuje vrednoto ljubezni, njegovo bivanje pa vrednote svobode, smisla, odnosov, komunikacij, družine, dela .... človek ve, kaj je dobro in kaj slabo, moralni zakon ima v sebi, vest. Da bi lahko živeli moramo imeti materialne dobrine in v tem ni nič slabega, pogubno pa je iz tega narediti cilj, se ujeti v past pohlepa in pogoltnosti. Človeka ne naredi za človeka to, kar ima, ampak to, kaj je. Ljudje, ki so usmerjeni k posedovanju, pa hočejo imeti celo osebe in Boga v svoji lasti. In tu spet ni pravega motiva za vrednote, ker od tod izvira egoizem, ljubosumje, maščevanje, zavist, sovraštvo, pohlep, nezadovoljstvo, manipuliranje, verski fanatizem, ... Svet je treba vzgajati za vrednote kajti kdor ni vzgojen ne more vzgajati, kdor ne ljubi ne more vladati oziroma služiti. Družba mora delovati tudi na duhovni inteligenci saj kriza ustvarja krizno mentaliteto in v takih časih splavajo na površje tisti, ki so pripravljeni prevzeti breme, socialno konotacijo, odgovornost in etične vrednote. Dr. Brkič je svoj prispevek zaključil z ugotovitvijo, da je danes veliko stvari obrnjenih na glavo. Posedujemo posest, vendar brez dela. govorimo o ljubezni, vendar brez zvestobe. Naprezamo se za uspeh, a brez truda. Želimo si svobode, a brez odgovornosti. Zahtevamo pravice, toda brez dolžnosti.

Vrednote so ključ za odličnost so ugotavljali gosti okrogle mize **prof. dr. France Bučar, doc. dr. Matevž Tomšič, dr. Daniel Brkič in mag. Jožko Čuk**, ko so iskali odgovore na številna vprašanja kot na primer ali sta znanje in tolerantnost povezana, kako poslovni standardi zajemajo vrednote, kako družba vpliva na oblikovanje vrednot, kako se vrednote pokažejo v praksi in katere vrednote goji današnja družba? Mnenje udeležencev okrogle mize je bilo, da sta znanje in tolerantnost lahko povezana vendar ne v vseh primerih. Odločilne so informacije, s katerimi posameznik razpolaga. Vendar pa so vedno obstajali posamezniki, ki navkljub svojemu bogatemu znanju niso kazali tolerantnosti do drugačnosti. Evropski standardi se razvijajo v smer mehkih kategorij (ISO, EFQM). Poleg tehnološke je pomembna tudi socialna stran standardov. Glavni poudarki nadaljnjega razvoja EFQM modela v prihodnje so zajete v 3 besedah oziroma smereh: kultura, vrednote, duhovnost. Vpliv družbe na vrednote je pomemben. Pomemben primer je prestop Amerike na drseči devizni tečaj s čimer je Amerika sprožila nov odnos do gospodarjenja in naložb. S spremembo odnosa do naložb je spremenila tudi osebne vrednote najprej svojih državljanov nato pa tudi drugod, v smislu pretiranega kopičenja bogastva. Razvil se je drugačen odnos do dela. Postavlja se vprašanje ali je kopičenje bogastva spremenilo odnos do dela kot vrednote. Eden izmed pomembnih poudarkov, ki so ga izpostavili udeleženci okrogle mize je bil tudi, da samo s priučenimi veščinami še nisi dober manager. Za dobro vodjo so potrebne pomembne »življenjske preizkušnje«, prave vrednote, etičnost in mnogo drugih čisto človeških lastnosti. Ljudje se prevečkrat premikajo samo zaradi svojih interesov, moči, kapitala, koristi in pri tem izkoriščajo svoj položaj. Vrednote so bile vedno na preizkušnji. Katere vrednote gojimo in razvijamo je naša svobodna volja. Prav zato je etičnost zelo pomembna. Pomembna je iskrenost v medsebojnih odnosih. V stvareh ni pametno iskati le lastnih koristi saj ob tem družba in posamezniki ne pridobijo ustreznih koristi. Kljub temu pa tudi največji oportunisti v etiki lahko najdejo korist če razmislijo o tem, koliko je vreden miren spanec\*.

**Dr. Jože Mencinger** je bil pronicljiv kot vedno, ko razmišlja o prihodnjih trendih oziroma ureditvi po krizi. Kot najbolj usodno v gospodarski krizi se izkazuje nadomeščanje lastnikov družb z lastniki premoženja. Usode družb in zaposlenih v njih jim ni mar, mar jim je le,

koliko bodo iztržili za premoženje družb, ki so ga največkrat že pridobili ali kupili z namenom, da bi ga z dobičkom prodali. Kapitalski trg, ki naj bi omogočal zbiranje prihrankov in kontrolo upravljanja, se je sprevrgel v prostor za mešetarjenjem s premoženjem. Globalizacija je omogočila, da so bili lastniki premoženja lahko na povsem drugem koncu sveta in da je bilo nefleksibilno delovno silo na enem delu sveta zmeraj mogoče nadomestiti z bolj fleksibilno na drugem delu. Proces so spremljale velike prerazporeditve družbenega produkta med kapitalom in delom, ki se je že skrčil na 65 do 70 odstotkov, delež investicij v uporabi družbenega produkta pa je zdrsnil na 18 odstotkov. Razlika je šla v privatizacije, prevzeme in špekulacije, nastajali so raznovrstni finančni skladi z vedno novimi izmišljenimi finančnimi produkti za podaljševanje poti med varčevalci in investitorji. Finančni sistem katerega edina naloga je učinkovito prenašanje prihrankov od varčevalcev k investitorjem, se spreminja v sistem, v katerem se z novimi finančnimi produkti ustvarja za večino le virtualno bogastvo. Zlom sistema je bilo pričakovati. Veliko so zaslužile banke, predvsem evropske ob podpori tako ECB z inflacijo kot Evropske komisije z liberalizacijo in privatizacijo tradicionalnih javnih storitev.

Konkurenčna sposobnost Slovenije je drsela navzdol, krivi pa naj bi bili visoki stroški dela, prevelika javna poraba, pomanjkanje tujih investicij in previsoki socialni transferi. KAD, SOD in Pidi so postali lastniki premoženja, ki jim podjetij ni bilo mar. Mešetarjenje z delnicami je postalo srž slovenskega kapitalizma, z njim pa se ukvarjajo tisti, ki naj bi po imenih sodeč varili pivo, prodajali bencin, popravljali ceste, ali skrbeli za duše. Po letu 2004 se Slovenija krizi ni mogla izogniti, vanjo so jo pripeljali virtualno bogastvo na borzah, zadolževanje gospodarstva in prebivalstva, neto zadolženost v tujini in močna vezanost na velika gospodarstva. Breme preprečevanja socialnih posledic krize in celo izhoda iz nje, nanj bi prevzeli preostanki fiskalne politike saj državljani od vlad vedno pričakujejo več kot te lahko naredijo. V recesiji je s fiskalno politiko zmanjševati razslojevanje, državno tvorne izdatke preusmeriti v socialne, zmanjšati davčna bremena in poganjati povpraševanje ter s poddržavljanjem preprečiti propadanje podjetji, če grozijo višji socialni stroški kot stroški saniranja izgub. Vlada mora sprejeti ukrepe brez iskanja splošnega soglasja in proti volji posameznih družbenih skupin, če je prepričana, da so njeni ukrepi dobri za državo.

Zdajšnja kriza ustvarja možnosti za sistem, v katerem bodo finančni produkti uvrščeni med prevare ali igre na srečo, v katerem bodo lastniki predvsem lastniki podjetij in ne lastniki premoženja, delavci pa sodelavci in ne reprodukcijski material. Gospodarstvo se bo opomoglo s povečanjem povpraševanja z reševanjem socialnih problemov in problemov varovanja okolja. Slovenijo recesija vrača v devetdeseta leta in njeno reševanje je močno povezano z ukrepi Evropske unije ker nima sama več veliko orodij gospodarske politike kot so lasten denar, gospodarski sistem, kontrolo pretoka blaga in kapitala preko meje in omejitve v davkih. Ne sme začeti reform, ki bi zmanjševale javne izdatke ali povečevale fleksibilnost trga dela je na zaključku še poudaril Mencinger.

O pomenu naložb v informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) in medorganizacijske sisteme je udeležence tudi letos seznanil **prof. dr. Jože Gričar**. Izhodišča so standardi panožnih, državnih ali mednarodnih listin, velika usklajenost akcij, javen proces nastajanja sistema, specifični kontrolni mehanizmi, ki ne morejo posegati v posamezno organizacijo, visoka vlaganja v IKT, zagotovljena kritična masa uporabe sistema. Konkurenčnost podjetij se z večjo uporabo IKT močno povečuje zaradi možnosti hitrega kopiranja računalniške rešitve po celotnem podjetju in na vse njegove lokacije po svetu. Tempo inoviranja in medorganizacijskega kopiranja se povečuje, znatni delež k uspešnosti tega procesa pa prinaša predvsem novi internet.

Inoviranje z uporabo IKT je zlasti opazno v storitvenih dejavnostih, ki imajo najhitrejši razvoj v najbolj razvitih državah sveta. Google ima na primer svojo lastno tehnološko infrastrukturo na kateri gradi uporabniške rešitve. Njihove prednosti so razširljivost, pospešeni razvojni cikel in podpora razvoja rešitev pri partnerjih. Inovativne pristope uporabljajo pri razvijanju orodij za analizo podatkov ekosistemov in spodbujajo zaposlene, da odkrivajo nove ideje. Proces je usmerjen v odkrivanje večkratno potencialno uporabnih izdelkov za katere se izkaže na trgu, da so najboljši. Google spodbuja ustvarjalni kaos in namenja veliko pozornost intenzivni ter agresivni izrabi podatkov ter utemeljevanju idej.

Nastajajoča družba omrežij postavlja vprašanja o prevladujočih zamislih o regijah, prostoru in času. Tokovi/povezave dajejo območjem dinamiko in s tem možnost samostojnega oblikovanja identitete kar regiji dviguje pomen, omogoča opravljati nove funkcije, zagotavlja pa ji tudi nov ustroj za razvoj zaokroženega območja. Oblikujejo se na podlagi zgoščevanja pojavov v specifične regije kot so klimatska, kmetijska, industrijska, etična, ... Druga vrsta regij izhajajo iz družbenih potreb po urejanju teritorialne strukture, da bi se uveljavila njihova avtoriteta, kolektivno upravljanje, posegi, načrtovanja in urejanja. Med obema vrstama regij so manjše razlike, ki jih e-poslovanje še zmanjšuje. Vzpostavitev e-regije je pomembna za njeno konkurenčnost in interesno povezanosti. Svoj izvor ima v opazovanju geografskih aglomeracij proizvodnje in njenih posledic na medorganizacijske interakcije. Regionalni inovativni pristop sloni na odnosih industrijskega inoviranja in regionalnega razvoja. Modeli imajo velik vpliv na določanje politik saj si v svetu konkurirajo tudi regije in regija je konkurenčnejša, če zagotovi več koristi svojih lokalnim organizacijam in prebivalstvu. V e-regiji se tokovi, kapital, podatki in inovacije lahko gibljejo iz enega kraja v drugega hitreje.

V Sloveniji je v zadnjih letih videti vrsto zanimivih nastavkov, na katerih je mogoče graditi medorganizacijske povezave kor na primer e-računi, Nordic in podobno. Dozoreva čas za sprožitev usklajenih akcij s sosednimi državami za razvijanje odlične čezmejne e-regije. Pri tem je velika in pomembna vloga univerz. Lahko širijo zavedanje o pomeni čezmejnih e-regij, organizirajo laboratorije, središča odličnosti, delavnice in meduniverzitetne projekte, seveda če dozori spoznanje, primerno okolje, izkušnje in dobra volja sodelujočih.

»Če bi bila Zemlja vaše telo, bi lahko občutili bolečino na vseh področjih, kjer je prizadeta – vojne, politično in ekonomsko zatiranje, lakota in onesnaženje pustošijo na vseh koncih«. S to mislijo Thich Nhat Hanh-a je **mag. Vesna Drole** začela svoj prispevek.

Država in njen aparat skupaj z Evropsko unijo ne zmorejo več krojiti pravil življenja niti zadovoljiti vseh interesov ljudi. Od njih se odtušujejo, čeprav so jim namenjena in lahko ocenimo, da gre za stanje precej daleč od odličnosti. Povečuje se potreba po vzpostavitvi dvosmernega procesa prilagajanja med manjšinskimi skupnostmi in večinsko družbo. Ker se glavni del integracije dogaja na lokalnih, mikroravneh in v različnih vsakodnevnih stikih s prebivalstvom, je prav tu potrebno začeti s spremembami. Potencial za oblikovanje učinkovitejšega načina sobivanja pa imata lahko civilna družba in množični mediji, še zlasti je njun pomen velik pri uveljavljanju identitet Evrope, ki temeljijo na odločanju čim bližje državljanom. Odpirati bi morala relevantna družbena vprašanja in tako prispevati k demokratični in k javnosti usmerjeni politični skupnosti. Njuna težava pa je v tem, da ima civilna družba do širše javnosti omejen dostop, množični mediji pa delujejo pod taktirko kapitala, pogosto tudi oblasti in se zato osredotočajo na teme, ki prinašajo koristi in dobiček.

Življenje bi bilo pravičnejše, če bi si ljudje najprej prizadevali biti dobri ljudje, nato pripadniki takih ali drugačnih identitet. Globalizem in kapitalizem zahtevata tekmovalnost,

izločanje, boj za dobiček, preživetje. Nacionalna čustva so še vedno najbolj razširjeno gonilo družbenega delovanja, vse močnejše pa je tudi zavedanje, da se kulturni prostor ne konča na državni meji. V EU smo vstopili, ker je to v interesu slovenskega gospodarstva, zagotavlja varnost in stabilnost. Iščemo mirno sobivanje v različnosti hkrati pa se zavedamo, da je prihodnost brez konfliktov iluzija, upamo le, da se bodo v prihodnje konflikti reševali bolje in strpnejše. Kot alternativo sprejemamo samozavestno držo odprtosti in pripravljenosti na povezovanje ter sodelovanje. Da bi lahko med seboj različni v miru in kakovosti sobivali, se moramo zavedati, da ni nič narobe, če sosedje ali tujci med nami govorijo drugačni jezik ali na življenje gledajo drugače. To družbo bogati, jo izpopolnjuje. Nezadovoljstvo ljudi z državnimi in naddržavnimi aparati ter aktualno družbeno klimo je treba razumeti kot poziv k spremembam v družbenih oziroma mednarodnih odnosih. Brez vzgajanja medsebojnega in medkulturnega sprejemanja in spoštovanja si dolgoročno ni mogoče zamišljati stabilnosti in varnosti v našem okolju. Prihaja čas ponovnega premisleka o ključnih vrednotah življenja, kulture, medsebojnega spoštovanja, radovednosti in zanimanja za različnosti. Razlike med ljudmi imajo pomemben potencial, zato jih je potrebno spoštovati in ne prezirati ali se jih celo bati. Vsak posameznik in vse kulture si zaslužijo enakopraven položaj saj vsaka od njih nosi dragoceno sporočilo o ljudeh. Množični mediji bi tu morali prepoznati svoje poslanstvo.

V težnji po odličnosti je projekt Rastoča knjiga s svojim delovanjem vzpostavil odprtost v svet, teži k učenju o nas in drugih, k ustvarjanju, povezovanju, spoštovanju lokalnega in globalnega, alternativnega in državnega, ne izključuje nikogar. Prav tu, v povezovanju večine z manjšino in v vzpostavljanju pristnejših odnosov znotraj evropske integracije bi morala večjo vlogo prepoznati tudi država. Uspešna integracija se lahko zgradi le po vzajemnem sistemu od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol saj mednarodna družba sicer ne uspeva, nima možnosti, da bi resnično zaživela na višji ravni. Vzpostavljane distance do civilne družbe je na dolgi rok izguba za vse. Šele ko bodo širše skupine ljudi dobile občutek, da so spoštovane, da imajo možnost vključevanja in vplivanja in da ima posameznik veljavo, bodo izpolnjeni pogoji, da bo zaživel povezoval in da bodo institucije povezovanja zaživele. Njihova odgovornost do slehernega posameznika je v perspektivi časa velika.

Za okroglo mizo so **prof. ddr. Matjaž Mulej, prof. dr. Jože Gričar, dr. Janez Gabrijelčič** razmišljali o Otoški strategiji o uveljavljanju univerzalne odličnosti in mojstrstva. Moderator zanimive razprave o inovativne dokumentu je bil **doc. dr. Boris Bukovec**. Poleg povzemanja razvojne poti te strategije so pozitivno ocenjevali njene vsebinske usmeritve, kot so vzgoja, izobraževanje, vseživljenjsko učenje, sproščanje človekovih ustvarjalnih potencialov, družbeno odgovorno sonaravno delovanje, usmerjenost k dosežkom ter etičnost razmišljanja in delovanja. Udeleženci Foruma pa so razpravljalce dopolnili z ugotovitvijo, da mora biti Otoška strategija o uveljavljanju univerzalne odličnosti in mojstrstva oblikovana tako, da bo nudila trdna izhodišča za praktično uporabo. Doseženo je bilo soglasje, da se izvede široka promocija tega dokumenta in se ga dopolnjuje z novimi idejami in spodbudami tudi iz tujine\*\*.

**Akad. Prof. dr. Jože Trontelj**, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti je najprej spoštljivo nagovoril udeležence Foruma s priznanjem za akronim AEIOU (aktivnost/altruizem, etika/egoizem, inovativnost/iznajdljivost, odgovornost, univerzalnost) kateremu je dodajal svoje predloge.

Zdrava *Ambicioznost* je izvrstna podlaga za odlične dosežke. Kadar se ne ozira na etiko ambicioznost in moralno integriteto pa ni zdrava. V znanosti imamo številne zgledne kršitve moralnega kodeksa prav zaradi premajhne, ravno pravilne ali preveč ambicioznosti in vse

troje opazamo tudi v gospodarstvu na primer v nemškem blagu, ki je postalo pojem za kakovost ali v japonski industriji, kjer je zdrava ambicioznost omogočila uresničenje visokih ciljev.

*Etika* v razvoju, ki jo poudarja Akademija, je razvoj brez prerazporejanja naravnih in kopičenja antropogenih snovi v skorji planeta, v atmosferi in bližnjem vesolju. To ni trajnostni ampak sonaravni trajnostni razvoj, to je krožno in ne linearno gospodarstvo, to je gospodarstvo, ki varuje in spoštuje naravo, živo in neživo. Tako gospodarstvo ne bo pogubno spreminjalo ravnotežij, ne bo prizadelo interesov naših potomcev, niti sopotnikov človeštva – ostalih bitij na našem planetu. V prihodnje bi morali tudi preprečiti preveliko koncentracijo moči in nenadzorovane akumulacije denarja, kar prinaša pretežno slabe družbene posledice.

*Idealizem*, ki je žal izgublajoča vrednota, navdihuje in daje človekovemu življenju in trudu poseben smisel. Če nekaj delamo iz idealizma smo si izbrali cilj, ki se nam zdi vreden nadpovprečnega truda. Zanj smo pripravljeni storiti več, kot se od nas pričakuje, sami pa zato ne zahtevamo priznanja ali plačila. Dr. Marko Godina je v mikrokirurgijo vložil vse kar je imel in se zaradi svojih dosežkov, ustvarjenih iz idealizma, zapisal v zgodovino svetovne medicine.

*Obogateti* skupaj s stroko, z družbo, s svojim narodom na nematerialistični način, je dobro. Ne velja pa to za posameznika, kajti kakor hitro je kdo dal prednost lastni denarnici, je izdal ostale vrednote iz akronima. Zlorabil je svoje ambicije in talente, žrtvoval je etiko, porogljivo se je ponorčeval iz idealizma. Lakomnost je pogubna tudi globalno, je eno od gonilnih motivov razvoja a je tudi poglobitveni vzrok večina zgodovinskih in današnjih, najbrž pa tudi prihodnjih problemov človeštva. Tu grešijo tudi politiki, ki si prizadevajo za čim večjo gospodarsko uspešnost, ne glede na metode in ceno, ki jo je treba za napredek plačati.

Ustvarjalnost je v Akademiji vedno spoštovana in odličnost v znanosti znamenito geslo, ki se uveljavlja pri financiranju odličnih projektov. Akademija je rešila problem merjenja odličnosti ter s tem izločila zunaj serijske raziskovalce, ki so deležni posebnih pozornosti.

Posebno razmišljanje je potrebno o povprečju, ki si tudi zasluži priznanja saj je to daleč največji del vsega kar imamo, je podlaga za celotno življenje družbe in njen razcvet. Iz te podlage raste tudi tisto nadpovprečno. Družba ima prihodnost, če je sposobna zaznati odličnost, jo izvzeti iz okvirnih pravil, ki veljajo za povprečje, jo posebej spoštovati in negovati. V tem smislu je razumeti tudi poslanstvo ideje Foruma.

Kako se mladi v prijetnem vzdušju učijo, nadgrajujejo svoje znanje, skozi različne procese oblikujejo svoje mnenje, razvijajo svojo ustvarjalnost, se medsebojno družijo, da bi zaznali timsko delovanje, spoznali drug drugega in razumeli različnost, so na okrogli mizi »Iskrice odličnosti« predstavili **učenci Osnovne šole Brežice** z ravnateljico **mag. Marijo Lubšina Novakovo**. Ravnateljica je poudarila v viziji šole zapisano, da bodo razvijali dobrega otroka z odličnim znanjem in je to prispevek šole k ustvarjalnemu sožitju ter univerzalni odličnosti. Ker je skoraj vse napisano v knjigah je šola inovirala bralne značke in oblikovala didaktični model za spodbujanje razvoja vseh vrst pismenosti z vključno računalništvom.

Učenci so prikazali svoje sodelovanje v bralnih značkah. Navduševale so jih možnosti izbire na primer knjig iz različnih področij življenja. Učenko, ki jo privlači raziskovanje mitov, je navdušila knjiga o vesolju, zvezdah in vesoljskih pojavih. Eden od učencev rad potuje in zato prebira knjige o državah v katere je namenjen. Valentina bere v angleščini in nemščini, da si

ob branju bogati besedni zaklad. Lucijan je glasbenik, navdušuje ga komponiranje, sodelovanje z učiteljico glasbe, uživa v družbi prijateljev kjer skupaj glasbeno ustvarjajo. Rok in še več drugih učencev prebira knjige in o njih izmenjuje mnenje z neznanci po internetu. Učenci so pritegnili k sodelovanju babice, brate, starše in prijatelje. Spoznavaajo nastajanje filmov, so občutljivi za pravilno uporabo slovenščine, odprti za pogovor o ljubezni, kritični do današnjega pogovornega žargona, so si na jasnem glede problemov odraščanja in še bi lahko naštevati, skratka zgledno in odlično ustvarjalni.

Odzive ekonomske znanosti na krizo je Forumu obrazložil **dr. Marko Kranjc**, guverner Banke Slovenije in poudaril, da ekonomske znanosti iščejo izhod iz nje tako na področju denarne in fiskalne politike kot tudi v ustreznejši zakonodaji.

V denarni politike so bistvenega pomena stabilne cene in obresti, ki bi se morale zniževati. Vzdrževati je potrebno likvidnost v celotni družbi in še posebno v podjetjih. Ob vse splošnem prizadevanju za stabilno gospodarstvo lahko pride do deflacije, opozarjajo ekonomisti kar pa bi upočasnilo potrošnjo. Predpogoj uspešne denarne politike je stabilnost finančnega trga, ki mora delovati razsodno s finančnimi viri brez finančnih produktov, ki nimajo materialnega pokritja v realnem sektorju. Dodatnih kreditov brez kritja z novimi vrednostnimi papirji ne more biti. Nujno in najprej je zagotoviti učinkovit nadzor nad delovanjem finančnega trga. Odkup kritih delnic je možno povečati in tudi z drugačno lastninsko strukturo preusmeriti denarne tokove na donosnejša področja.

Na področju fiskalne politike je razmisliti o rekapitalizaciji bank, večjem obsegu državnih poroštev, odkupu slabih terjatev in ustreznem jamstvu za vloge varčevalcev. Stabilizacija realnega sektorja je dosegljiva z nadaljnjim obvladovanjem stroškov dela pa tudi z odlogom plačil davkov, da bi socialni ukrepi zagotovili dohodke prebivalstva ter s tem potrošnjo. V skrajni sili je povečati proračunski primanjkljaj in deficit zavarovati s poroštvu. Izjemno pa je paziti na vzrode inflacije in insolventnosti, ki v krizi predstavljajo veliko nevarnost.

Regulativa mora najprej zagotoviti prvovrsten finančni nadzor, ki bo pozitivno vplival na povečevanje zaupanja varčevalcev v banke. Tako deponente kot investitorje je zaščititi pred špekulacijami finančnega trga in posebno pozornost namenjati zagotavljanju solventnosti bank. Med regulativo in nadzorniki mora biti razvit informacijski sistem, da bo zakonodajalec vedel za dejanske učinke svojih odločitev. Dopolnjevati je računovodska pravila, da bodo poslovne knjige v čim večji meri odraz dejanskega položaja inštitucije ali družbe. Premalo razvito bonitetno službo je okrepiti in boniteto upoštevati pri odločitvah o kreditiranju ali saniranju. Pravila obnašanja na finančnem trgu je operacionalizirati do take mere, da bo možen nadzor in ugotavljanje odgovornosti posameznikov.

Tržno gospodarstvo ostaja uveljavljen način delovanja družbe, ugotavlja Kranjc in opozarja, da mora priti do bistvenih sprememb na trgu. Pomembno bo racionalno obnašanje, ki bo povrnilo zaupanje in nepristranskost v tržne tokove. Trg bo postajal bolj učinkovit z realnejšim ocenjevanjem vrednosti. Pomemben del k stabilnosti trga bo prispevala maksimalizacija vrednosti za delničarje in druge lastnike saj bo potrebno določiti normalni profit, kriterije za oblikovanje cene delnice ter ustrežnejše odnose med lastniki in managerji. Nastal bo nov model bančništva, ki bo črpal dobre izkušnje predvsem klasičnega bančnega poslovanja in se izogibal tveganim finančnim produktom. Spremenila se bo distribucija dohodka v smeri oblikovanja normalnih zaslužkov in normalnih razmerij med zaslužki iz naslova kapitala oziroma dela. Predvsem pa se ekonomska znanost vse več ukvarja z obvladovanjem tveganj. V tržnem gospodarstvu je vedno več izrednih dogodkov, ki jih v

sedanjem modelu obvladovanja tveganj ni možno predvidevati. Razpršitev naložb za zmanjšanje tveganj ni več učinkovita. Razvoj informatike je prinesel množico novih podatkov, ki omogočajo nastajanje novih, boljših statističnih metod za ugotavljanje tveganj in možnosti njihovih napovedi. Posebno pomembno pa je spoznanje ekonomske znanosti, da je nujna odprava deformiranih spodbud upravljavcem na finančnem trgu, ki imajo predvsem kratkoročni interes ter povečanje spodbud investitorjem z dolgoročnimi cilji.

O standardih modernega zahoda in globalni odličnosti je na Forumu razmišljal oziroma podajal ugotovitve **prof. dr. Aleš Debeljak**. Izhaja iz Strategije Foruma odličnosti Otočec, ki pravi, da je univerzalna odličnost in mojstrstvo sinonim za iskreno povezanost in ustvarjalno sožitje ljudi na svetovni ravni. Profesor Debeljak je iskal odgovor na vprašanje v kakšnem okviru se ta univerzalna odličnost sploh lahko uveljavi, ko pa svet verjame v »trk civilizacij«, spoznava spore med njimi ali si ogleduje posnetke vojn na bližnjem vzhodu. Preteklost opozarja, da bi bilo zmotno pripisovati eni ali drugi civilizaciji duhovno ali materialno premoč, saj čistih civilizacij sploh ni, ideje med njimi so vedno potovale in izumi posredovali v uporabo vsem. Moderen zahod pa se le razlikuje od drugih civilizacij po tem, da je edini opravil sistemsko ločitev med versko in posvetno avtoriteto. Ideje modernega zahoda so danes v dobrem in slabem globalne ideje. Z menjavo idej in informacij, ljudi in kapitala, predmetov in storitev so postale medsebojno odvisne vse narodne skupine in kulturne tradicije na planetu. Njegovi dosežki tvorijo splošni paket idej in tehnologij, predstavljajo okvir v katerem sodobne kulture večinsko mislijo in delujejo. Značilnost paketa modernih zahodnih idej in tehnologij pa je treba videti v »uničevalni ustvarjalnosti« kapitalizma, ki je omogočil posebne in lokalne predelave univerzalnih idej ter tako dejansko postal svetovni sistem. Danes ideje in tehnologije modernega zahoda predstavljajo svetovni standard zato, ker so se rodile, živijo in rastejo v širokogrudni promiskuiteti, ne pa v zatohlem celibatu. Samo v takem okviru je mogoče negovati raznolike kulturne tradicije, ki si med seboj prostovoljno delijo univerzalne standarde in norme moderne paradigme, s pomočjo katerih je odličnost last vsega človeštva.

**Prof. dr. Philip Taylor** je predstavil pomen radovednosti in sposobnosti za doseganje presežkov v znanosti saj prav dosežki znanosti omogočajo ljudem, da razvijajo materialno bogastvo na tem planetu. Varčevanja in vlaganja v ta namen bi zato moralo biti vedno več kljub temu, da je treba sprejeti tudi neka razmerja delitve finančnih sredstev med velikostjo gospodarstva in razvojnimi potrebami znanosti. V znanosti zato obstaja nenehna nevarnost, da neustrezno financiranje v času recesije, pelje v brezvoljnost in apatičnost, čeprav je res, da več sredstev za znanost ne vodi avtomatično do boljših uspehov. Uspeh v znanosti se ne dosega samo na makro nivoju ampak predvsem v lastnih laboratorijih in drugih mikro nivojih. Uspeh znanosti je odvisen od različnih predpostavk, kot so sociološki, izobraževalni in kulturni faktorji, različno od države do države, enoten pa je svet v tem, da sta radovednost in sposobnost definitivno ključni za znanstvene dosežke. Prav to povečuje kreativnost in inovativnost je poudarila tudi Evropska unija ob razglasitvi leta 2009 kot leto kreativnosti in inovativnosti.\*\*\*

Uspešnost družbe je močno odvisna od izobraževanja njene mlade generacije je v svojem pismenem prispevku poudarila **prof. dr. Ewa Bulska**, ki pa se osebno ni udeležila Foruma. V Evropi je bilo vloženega veliko truda v gradnjo Evropskega Visokošolskega Izobraževalnega področja katerega glavni cilj je spodbujati meddržavno sodelovanje med univerzami, za dvig mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev, kakor tudi, da se izboljša prepoznavanje raziskav in usposobljenosti v Evropi. To zahteva promocijo mobilnosti, izmenjavo idej,

izdelavo akademsko stopenjskih standardov in zagotovitev standardov kakovosti, kompatibilnih za vso Evropo. Pomen meddržavnega sodelovanja ter izmenjava študentov in osebja sta zasnovani z zgodovinskim razvojem univerz, v katerem je bila prosta izmenjava idej, razprav in oseb vedno osnova njihovega delovanja.\*\*\*

O odličnosti v znanosti in potrebnem povezovanju univerz v ta namen, je tekla beseda tudi za okroglo mizo, ki jo je vodila **dr. Nineta Majcen** z udeleženci: **prof. dr. Philip Taylor**, **prof. dr. Aleš Debeljak** in **prof. dr. Miha Japelj**.

Tudi letošnji Forum je potekal v vzdušju slavnostnih govornikov, podelitvijo velike nagrade odličnosti in mojstrstva in nagrade podjetju za največje število novo zaposlenih v zadnjem letu. Namen naših druženj je prepoznavati odličnost povsod je poudarila **Zvezdana Bajc**, predsednica Društva ekonomistov Dolenjske in Bele krajine. Podobno je bilo mnenje **Borisa Bukovca**, predsednika programskega odbora Forumu. Župan Mestne občine Novo mesto **Alojz Muhič** je izrazil zadovoljstvo, ker Forum vnaša v novomeški prostor pozitivno energijo, dobre ideje, prijetna doživetja in potrditev, da nova Fakulteta za organizacijske študije s tem projektom že udejanja svoje poslanstvo.

Vsekakor pa so najbolj odmevala mnenja pisatelja **Slavko Pregla**, direktorja Agencije Republike Slovenije za knjigo, ki je tudi podelil veliko nagrado. Zamislil se je nad tem, da se mnogokrat prizna odličnost tudi tam, kjer jo ni. Večkrat je bila priznana na primer neki slovenski založbi, ki z leti krči program in materialna nadomestila avtorjem. Mediji, poznani po svoji plehkosti, se prilizujejo podjetnikom tudi tako, da pišejo o njihovi odličnosti, čeprav jo ni zaznati. Vrhunski bankirji, odlikovani za poslovno odličnost, ker odličnim podjetnikom odpisujejo nezavarovane milijarde in do zadnjega centa izterjujejo drobiž, ki so ga trikrat zavarovali pri mladih družinah, ki so danes brezposelne in ne vedo kaj bo jutri. Ve se, da nekaj odstotkov ljudi razpolaga s tremi četrtinami svetovnega bogastva, da so neskončni presežki hrane, pa vendar več kot pol človeštva strada. Dovolite, da Forumu Otočec predlagam drugačen naslov. **Lotite se Uveljavljanja univerzalne odgovornosti kot odličen izziv za sedanost in prihodnost**. Ni dovolj biti odličen, biti je treba dober in sočuten človek.

Avtor teh plemenitih misli, je na letošnjemu Forumu v imenu organizatorjev, podelil Veliko nagrado odličnosti in mojstrstva Otočec **primadoni Vilmi Bukovec**. Nagrajenka je Dolenjka, doma iz Trebnjega in je desetletja ustvarjala v Slovenski operni hiši ter gostovala na najzahtevnejših opernih odrih po svetu. Forumu se je predstavila z naslednjim nagovorom:

*Danes je zame velik in prelep dan. Zdi se mi, da še ni tako dolgo, ko sem v Trebnjem pod gradom tekala bosa, plezala po drevju in na ves glas prepevala. Vedno sem si pa želela, da bi vsaj enkrat zapela v Operi stavek: »K večerji, gospod!«. Ne vem, kje sem to slišala, a ta stavek mi je neprestano zvenel v ušesih. Glejte, želela sem si malo, a prejela veliko. Seveda pod do uspeha ni bila lahka. Vojni čas mi ni prizanesel, a tudi moj poklic je terjal veliko, veliko truda, odpovedovanja in neprestanega učenja. Usoda pa je že tako hotela, da sem kmalu zasedla mesto, na katerem sem obstala štirideset let. Vloge so se množile in tako sem krepko izpolnjevala prerokbo prof. Matije Tomca ob mojem debiju, ko je zapisal v kritiko »to bo še močan steber ljubljanske Opere.« Prerokovanje se je uresničilo zahvaljujoč mojemu trdnemu zdravju in veliki odpornosti. V vsej moji karieri sem odpela maksimalno število predstav, a odpovedala sem samo eno. Dostikrat se je zgodilo, da sem bila hripava, skoraj brez glasu, a pela sem tako, da publika ni ničesar opazila. Bila sem pač požrtvovalna in rada sem pomagala, če je bilo treba. Pot v svet so mi odprla pevska tekmovanja in z njimi tudi prve nagrade. V Toulousu-Francija je tekmovalo sto štirideset kandidatov in to je bil za mene prvi*

zelo, zelo velik uspeh. Poleg denarne nagrade sem dobila tudi vrsto gostovanj. Prva opera, ki sem jo pela, je bila *M. Butterfly*, ki sem jo pela v italijanščini. Sledila ji je Margerita v *Faustu* v francoščini. Aplavzov na arije je bilo vedno toliko, da sem jih obvezno ponavljala. Skoraj ista zgodba se je ponovila naslednje leto na pevskem tekmovanju v Belgiji-Verniers. Ljudje so me zelo dobro sprejeli in ko sem prišla naslednjič na gostovanje, je bil čez cesto velik transparent: »Faust – Margerite chante la belle V, Bukovec«. V Barceloni sem pela Jaroslavo v *Knezu Igorju*, ko je prišel k meni vodja klakujev in me vprašal, koliko bom plačala za aplavz. Nič, sem rekla, pri nas ni te navade. Pa sem imela kljub odklonitvi bučen aplavz. Takih in podobnih doživetij je bilo še veliko. Še to bi rada povedala, da takrat ni bilo nobenih menedžerjev ali novinarjev, ki bi delali reklamo zate. Potovala sem sama, dostikrat sama v vagonu in ker je potovanje trajalo cel dan in celo noč, me je bilo včasih pošteno strah. V vzhodne dežele me je pošiljala beograjska koncertna agencija. Rusija, Grčija, Poljska, Bolgarija, Češka, Romunija in celo Kitajska. Posebno mi je ostal v spominu Kijev. Od opere do hotela so mi postavili špalir, mi aplaudirali in klicali: prihajajte ješčo! Bilo je nad vse ganljivo, ko so mi stare babuške poljubljale roko. V vseh teh deželah sem dosegla nepozabne uspehe. Glavnih vlog sem pela preko šestdeset. Seveda so mi bile nekatere bolj pri srcu. Če bi mogla, bi rada takoj zapela o ubogi jetični Mimi, pa Rusalko, Prodano nevesto, *Butterfly*, pa še in še ... za to moje delo sem prejela veliko nagrad. Vse so moje, vse so priznanje za moje delo in jih visoko cenim. Ko so me spraševali, kako se pride do naslova primadona, sem lahko odgovorila: že ko prideš na svet, moraš prinesiti s seboj glas in to nadpovprečen. Imeti moraš talent in ljubezen do petja in igranja. Pa še nekaj: roditi se moraš pod srečno zvezdo in biti pravi čas na pravem mestu. Pevsko tehniko pridobiš z dolgoletnimi vajami. Mene je vedno spremljala misel na pravilno petje, podnevi in ponoči sem premišljevala, kako bi bilo boljše. Pa še tako popolna tehnika ni garancija, da boš uspel. Poznala sem altistko s krasnim glasom v sobi a na odru je ni bilo slišati, glas ni nesel preko orkestra. Važno pa je, da imaš v glasu toplino srca, v sebi pa karizmo, tisto skrito moč, za katero rečemo, da jo imaš ali je pa nimaš. Ko sem imela prvo vajo za Siebla v *Faustu*, na odru, me je gledal dirigent Anton Nefat in dejal: «ta je naša, ne rabi obrabiti podplatov». Veljalo je namreč reklo, da si zapisan gledališču, ko obrabiš trojne podplate na čevljih. Moram reči, da sem bila odrski človek. Oder me je čisto spremenil in mi dal posebnih moči. Bilo je v Splitu, ko sem pela Tosko. Po predstavi gremo navadno sodelujoči na večerjo. Tako smo stali pred gledališčem in čakali. Kaj pa čakamo sem vprašala. Odgovorili so mi Tosko.

Poročila sem se s z akademikom prof. dr. Vinkom Kambičem. Bil je otorinolaringolog, odličen zdravnik in svetovno znan znanstvenik. Bil je tudi strasten zbiralec starin in umetniških slik. Ko je umrl, sem izpolnila njegovo željo in v njegovi hiši v Metliki z veliki stroški, brez pomoči sponzorjev, uredila Galerijo Kambič. Občina Metlika mi je podelila naslov častne občanke. Tudi Narodna galerija v Ljubljani me je počastila z Valvazorjevim priznanjem. Vesela sem, da se je galerija v Metliki prijela in zdaj živi v spomin na mojega moža, pa tudi mene.

Sedaj sem tu med vami, Dolenjci! Zdi se mi, kot da sem prišla domov. Prelepo Dolenjsko sem vedno ljubila z vsem srcem, posebno pa Trebnje, ki mi je podelilo naslov častne občanke in sprejeta sem bila v *Rastočo knjigo*. Nekaj posebnega je pa trebanjski grad in naša hiša z velikim kostanjem, ki mi je dostikrat nudil zavetje v svoji široki krošnji. Dragi Dolenjci, spoštovani rojaki! Sprejmite mojo veliko zahvalo, da ste me izbrali in podelili častno mesto med znanimi Dolenjci.

Pomemben dogodek na Forumu je bila predstavitev Finske, Danske, Norveške in Švedske v prisotnosti veleposlanic **Birgitta Stenius-Mladenov**, veleposlanica Finske, **Anita Hugau**, veleposlanica Danskega kraljestva, **Guro Katharina Helwig Vikor**, veleposlanica Norveškega kraljestva in **Inger Ultvedt**, veleposlanica Švedskega kraljestva

Zahteven protokolarni potek Forumu je tudi letos nad vse uspešno in odlično opravila **Ivanka Dvojmoč**, ki je goste in udeležence posebno navdušila z vsebinsko bogatimi kulturnimi vložki in skupaj z umetnico **Eldo Viler** poskrbela, da je Forum dobil, poleg izobraževalno informacijskega in mnenjskega značaja, tudi lastnosti pomembnega kulturnega dogodka.

Otoški Forum se po svoji vsebini in organiziranju nadgrajuje ter spreminja v mednarodno institucijo s svojo strateško usmeritvijo v opozarjanje in svetovanje vsem najodgovornejših nosilcem duhovne in materialne moči. Nastaja Otoška strategija o uveljavljanju univerzalne odličnosti in mojstrstva kot skupen dokument posameznikov, organizacij in udeležencev. Na spletni strani se odpira Tematski živi Forum za nenehne razprave, iskrice, pobude, predloge in klepetanje. Forum sprejemajo veleposlaništva v svoj program sodelovanja. Povezuje se z drugimi organizacijami civilne družbe kot so na primer Društvo akademska pobuda, Združenje za kakovost, Društvo Rastoča knjiga in drugi, sprejemajo ga asociacije gospodarskih družb pa tudi lokalna samouprav in državni organi. Vsa ta množica sodelujočih nenehno odpira vprašanja in podaja mnenja o stvareh, izjemnega pomena za zdrav duhoven in materialen razvoj družbe. Prišel je čas, ko Forum ne more biti le stvar idealizma in prizadevanj posameznikov, prevzeti mora soodgovornost za razvoj univerzalne odličnosti in s tem pridobiti tudi pravice, med drugimi, da določene stvari opravlja profesionalno. Prav iz teh razlogov je vsekakor modra odločitev Društva ekonomistov Dolenjske in Bele krajine, da nadaljnji razvoj Forumu zagotavlja s sodelovanjem Fakultete za organizacijske študije v Novem mestu, ki ima v svojem visokošolskem javnem programu tudi študij kakovosti in odličnosti. Letošnji sadovi sodelovanja so za Forum koristi, dobri, sodobnejši, predvsem pa bolj vsebinski in pričakovati je, da bodo v prihodnje samo še boljši.

Prav je, da je letošnji Forum nakazoval predvsem skale ob katere se spotika družba na svoji poti k odličnosti, dobro je, ker je jasno pokazal na odgovorne centre moči, bil pa je tudi odličen, ker je nizal rešitve za nastale probleme, ki bodo odpirale boljše možnosti za dobre in sočutne ljudi.

\* misli okrogle mize izbrala Laura Fink, Trimo Trebnje

\*\* misli okrogle mize je povzel doc. dr. Boris. Bukovec, dekan Fakultete za organizacijske študije v Novem mestu

\*\*\* prevod Ivanka Dvojmoč, Krka d.d.

Joža Miklič